

Ramon Farrés:*Antoni Pous. L'obra essencial*

Pròleg de Ricard Torrents. Vic: Eumo Editorial, 2006 (Documents; 37).
502 pàgs., ISBN-10 84-9766-128-1.

A totes les literatures del món hi ha escriptors més aviat coneguts per la seva obra, d'altres més aviat coneguts per la seva trajectòria vital, dimensió pública o caràcter exemplar, alguns per totes dues coses alhora. El cas d'Antoni Pous és el de l'escriptor que reuneix les condicions per haver estat conegut per una cosa o l'altra (o per totes dues) i que per motius de diversa índole és avui un absolut desconegut més enllà dels cercles que van ser-li i li han estat més propers. Pous fou, i és, un escriptor fora del cànon: tant en la seva projecció com a intel·lectual com en la seva obra.

Aquesta magnífica monografia de Ramon Farrés sobre la vida i l'obra d'Antoni Pous està destinada a rescatar de l'oblit una personalitat singular i alhora paradigmàtica de tota una època de la literatura catalana. La vida i l'obra de Pous (1932–1976) van estar profundament condicionades per la dictadura franquista, i la seva personalitat literària està profundament impregnada pels moviments i les figures que dominaren el panorama literari català de la postguerra. Pous s'erigeix alhora, però, com a poeta i intel·lectual amb una forta personalitat, que veié truncada la seva trajectòria creativa en un moment de represa de la pròpia obra poètica i de màxima activitat intel·lectual.

El llibre de Ramon Farrés, amb un extens, precís i emotiu pròleg de Ricard Torrents, amic del poeta, està organitzat de forma exemplar en cinc blocs, imprescindibles per al coneixement de l'autor i la seva obra: Trajectòria vital / Comentari de l'obra poètica / Comentari de l'obra assagística / Bibliografia / Edició de l'obra essencial. Aquests diferents apartats serveixen a Farrés per abordar Pous des de perspectives d'anàlisi diverses –la biografia, la història de la literatura, el comentari i l'anàlisi de text, l'edició de textos– però al mateix temps li serveixen per reforçar una de les idees principals que recorren tot el seu estudi: la vida i l'obra de Pous, amb els seus viratges i les seves etapes, el seu sentiment religiós i la seva poesia, la seva faceta d'activista cultural i d'assagista i traductor, manifesten una profunda unitat i coherència.

Justament la narració del periple vital de Pous dona peu a Farrés per descriure les circumstàncies misèrrimes en què es pogué dur a terme l'activitat cultural a la Catalunya de la postguerra. En els inicis de Pous com a poeta, vinculats al Seminari de Vic i a les trobades de poesia de Cantoni-

gròs, cal destacar la importància que exercí Carles Riba, el qual, si d'una banda exercí el seu mestratge des de la seva indiscutible qualitat intel·lectual i exemplaritat moral, de l'altra, representà i imposà un nivell d'exigència tal en aquests aspectes que condemnà molts joves autors, parcialment també a Pous, al silenci creatiu.

Al servei de la institució eclesiàstica, Pous fou destinat a Igualada (1960–1964), on dugué a terme una intensa labor com a activista cultural, cada vegada més vinculat a posicions de compromís social i ideològic relacionades amb els moviments marxistes coetanis. En els anys d'Igualada Pous organitzà el Grup Lacetània, de marcada tendència marxista, i endegà la revista *Quaderns del Lacetània* des d'on exposà les seves idees al voltant de la funció de la literatura en la societat.

Després de l'etapa d'Igualada, Pous va marxar a Alemanya on completà la seva formació intel·lectual a la Universitat de Tübingen, on alhora ocupà el primer lectorat de català en aquest país després del final de la Segona Guerra Mundial, i on entrà en contacte amb grans figures del món acadèmic i intel·lectual, com Eugenio Coseriu o Ernst Bloch. Jens Lüttke o Brigitte Schlieben-Lange, entre altres, foren dos dels deixebles de Pous que més endavant dedicaren part dels seus estudis a la llengua catalana. Tübingen es convertí amb els anys en un dels centres de referència de la catalanística alemanya. Antoni Pous hi va co-organitzar els Jocs Florals a l'Exili de 1970, i allà va entrar en contacte amb Johannes Hösle, amb qui va publicar conjuntament dues antologies de poesia catalana contemporània, pioneres en la difusió de la poesia i la literatura catalanes en aquell país. En el món germànic, el poeta de Manlleu prengué contacte amb l'obra de dues figures que li van servir de model i mestratge per a la pròpia concepció de l'art, de la creació poètica i de la traducció: Walter Benjamin i Paul Celan, els quals va traduir al català.

En l'apartat del comentari a la creació poètica, Farrés fa una anàlisi minuciosa de l'obra de Pous: motius, temes, models lingüístics, fonts literàries, influències. Les seves observacions, però, més que pretendre una interpretació definitiva de l'obra del poeta de Manlleu són més aviat una eina necessària per a la seva correcta ubicació històrica i filològica. El mateix passa amb l'anàlisi de l'obra assagística, especialment de les col·laboracions que l'autor féu a les revistes *Quaderns de Lacetània* i *Oriflama*, i amb les ja esmentades traduccions de Pous: els comentaris crítics de Farrés ajuden a emmarcar òptimament els textos escrits per l'autor i no impedeixen de fer-ne una lectura fructífera i crítica. L'estudi exhaustiu i comparatiu de les tra-

duccions de Pous ens demostra de forma contrastada quines eres les opcions estètiques del poeta, i assenyala allà on cal els seus defectes.

Al llarg de tota la monografia queda palès que una de les obsessions de Pous al llarg de la seva vida, la qual es manifesta en tots els gèneres que va abordar, fou la creació d'una llengua literària catalana capaç de conjuminar la rica tradició popular, que ell coneixia tan bé, amb la tradició culta –la llengua de Lull, sobretot. La llengua de Pous és exuberant i difícil, també en aquells poemes que semblen tenir una funció més aviat didàctica, com els del recull *El bon nou sempre*, i no cal dir-ho, en aquells més influïts per un dels seus models poètics, Paul Celan, per exemple en el poema *Zürichsee*, el darrer que va escriure. La poesia de Pous, accessible en aquest volum també gràcies a Farrés, es manifesta transcendental, essencialista, densa i molt bella.

Tal com reclama Torrents en el pròleg, la historiografia literària catalana potser hauria de fer un esforç més gran per tal de reconstruir una època clau de la nostra història en què hi ha molts buits i molt de desconeixement encara. Farrés cita, en aquest sentit i a tall d'exemple, els treballs de Jesús Aumatell (alguns d'ells inèdits) al voltant dels poetes de l'antologia *Estudiants de Vic, 1951*, que contribueixen a formar-nos una idea més completa i més justa del que succeí a Catalunya en els anys del franquisme. El volum de Farrés també es manifesta de gran interès a Alemanya, especialment pel fet que el seu protagonista hi estigué vinculat els dotze darrers anys de la seva vida, fent una extraordinària tasca de difusió de la cultura catalana, i també perquè la influència que exercí en ell aquesta cultura profunda i densa es manifesta de forma molt variada en la seva rica producció dels últims anys. L'obra de Pous es veié truncada per una mort prematura quan començava a oferir els productes més madurs i de més profunditat.

La vida d'Antoni Pous, com la seva obra, plenes d'entusiasme, de compromís, de lluita, d'il·lusions i de realitats bé sembla que valguin la pena de ser descobertes. La monografia de Ramon Farrés s'encarrega de demostrar-ho. Per fer-li justícia a ell i per fer-nos justícia a nosaltres.

Jordi Jané i Lligé (Barcelona)